

УДК 336.02:336.1: 336.6

Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 9 грудня 2021 р., м. Кропивницький. – К.: «Ексклюзив-Систем», 2021. - 141 с.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів, практиків

Редакційна колегія: **Левченко О.М.**, д.е.н., проф., **Шалімова Н.С.**, д.е.н., проф., **Сибірцев В.В.**, д.е.н., доц., **Базиліук А.В.**, д.е.н., проф., **Ковальчук К.Ф.**, д.е.н., проф., **Загреба І.Л.**, к.е.н., доц., **Попов В.М.**, к.е.н., доц. (*відп.секретар*), **Петренко Л.М.**, асист. (*техн.редактор*)

Представлені матеріали є результатами досліджень науковців та практиків з проблем фінансово-кредитного регулювання розвитку економіки та соціальної сфери. До збірника ввійшли тези доповідей, що розкривають проблеми сучасної фінансової науки та практики: розробки методів реалізації фінансової політики держави; фінансово-аналітичного забезпечення, податкового регулювання і страхового захисту суб'єктів підприємницької діяльності; напрямів реформування фінансів соціальної сфери та системи соціального забезпечення; оцінки впливу глобалізації економіки на розвиток фінансів; сучасних проблем обліку, аудиту та оподаткування; розвитку новітніх інформаційних технологій у фінансах.

ISBN 978-617-7942-19-0

Рекомендовано до друку Вченою радою Центральноукраїнського національного технічного університету (протокол № 5 від 20 грудня 2021 року)

Матеріали публікуються у авторській редакції.

За підбір і точність наведених фактів, цитат, даних, власних імен та іншої інформації несуть особисту відповідальність автори тез доповідей. Редакція може приймати рішення про публікацію статті в порядку обговорення, не поділяючи точки зору автора.

© Автори, 2021

© Центральноукраїнський національний технічний університет, 2021

звернення: 25.11.2021р.).

4. Про страхування: Закон України № 85/96-ВР від 7 березня 1996 року Редакція від 01.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#top> (05.12.2021р.).

5. Семенович, Т. А. Проблеми і перспективи становлення страхового ринку в Україні. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр.* Кіровоград: КНТУ, 2007. Вип. 12, ч. 1. С. 242-247. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/892> (05.12.2021р.).

Мельник Т. А.

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Нечасенко О. В.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ПРОТИРІЧЧЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Враховуючи роль і значення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів для суспільства, держава не може залишитися осторонь від нагляду за функціонуванням цього виду на страхового ринку України, особливо під час процесів європейської інтеграції української економіки.

Метою дослідження є систематизація становлення вітчизняного законодавства та виявлення протиріч в державному регулюванні щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Перші спроби створити обов'язкове страхування цивільної відповідальності власника транспортного засобу в нашій країні робилися ще в січні 1994 року шляхом прийняття Указу президента в якому було «запроваджено обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів на випадок заподіяння шкоди життю і здоров'ю громадян, їх майну та майну юридичних осіб» [6]. В червні 1994 року приймається Постанова Кабінету Міністрів України якою затверджується «Положення про порядок і умови обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» [3]. Проте в січні 1995 року Кабінет Міністрів України приймає постанову [8], якою припиняє дії прийнятих постанов, що регулюють обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

Таким чином повторне фактичне становлення страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів

відбулося разом із прийняттям Закону України «Про страхування» [9] в березні 1996 року, в якому пунктом 24 статті 6 цей вид страхування стає знову обов'язковим. В вересні 1996 року була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» [7] яка регулювала механізм проведення страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в країні до 2005 року.

Проте з різних причин на практиці вище перераховані нормативно-правові документи не виконувалися в Україні. У зв'язку з цим за ініціативою Ліги страхових організацій України і підтримки Державної комісії з регулювання фінансових послуг України Верховною Радою України 1 липня 2004 року був прийнятий Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [5], який набрав чинності 1 січня 2005 року. Таким чином з 2005 року до тепер Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» регулює механізм проведення обов'язкового виду страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в країні.

Прийняття Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» стало переломним моментом в історії становлення цього виду страхування відповідальності в Україні, починаючи від якого наша держава отримала можливість впровадження світового досвіду [10, с. 115].

Історичне становлення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів систематизоване у вигляді таблиці 1.

Данні, наведені в таблиці 1, свідчать про існуюче протиріччя в законодавстві яке регулює механізм здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні, а саме стаття 9 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» встановлює розмір страхової суми за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів:

- за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих - 100 тисяч гривень на одного потерпілого;

- за шкоду, заподіяну майну потерпілих - 50 тисяч гривень на одного потерпілого (при цьому у разі якщо загальний розмір шкоди за одним страховим випадком перевищує п'ятикратну страхову суму, відшкодування кожному потерпілому пропорційно зменшується) [5].

В той же час Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (раніше Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг) своїми розпорядженнями [1; 2] збільшує розмір

страхової суми за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів:

- за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих спочатку в 2016 році до 200 тис. грн. потім у 2019 році збільшує до 260 тис. грн. на одного потерпілого;

- за шкоду, заподіяну майну потерпілих спочатку в 2016 році до 100 тис. грн. потім у 2019 році збільшує до 130 тис. грн. на одного потерпілого (табл. 1).

Таблиця 1 - Державне регулювання страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів

Період, дата	Нормативний документ	Ліміт відповідальності	Страховий тариф	Франшиза
1994	Указ президента України «Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» від 15.01.1994р. № 7/94 [6]	Запровадив обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів на випадок заподіяння шкоди життю і здоров'ю громадян, їх майну та майну юридичних осіб		
	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок і умови обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» від 7 червня 1994 р. № 372 [3]	1000 мінімальних заробітних плат на день подання заяви про її виплату. У разі <i>встановлення потерпілому інвалідності</i> : I групи – 100; II групи - 75; III групи – 50 відсотків страхової суми. У разі <i>тимчасової втрати працездатності</i> за кожен добу - 0,2 відсотка, але не більше 50 відсотків страхової суми.	Розмір страхового платежу встановлювався у відсотках до мінімальної заробітної плати і залежав від типу транспортного засобу	Умовна франшиза: 5 мінімальних заробітних плат
січень 1995р.	Постанова Кабінету Міністрів України «Про призупинення дії постанов Кабінету Міністрів України з питань обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» від 13 січня 1995 р. № 21 [8].			
1996 – 2004 рр.	Положення про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів № 1175 від 28 вересня 1996 р. [7]	З 1997 р. <i>за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю третіх осіб</i> в розмірі 2000 грн. <i>Встановлення третій особі інвалідності</i> I групи - 100, II групи - 80, III групи - 60 відсотків страхової суми; <i>тимчасової втрати третьою особою працездатності</i> за кожен добу - в розмірі 0,2 відсотка, але не більше ніж 50 відсотків страхової суми.	Страховий платіж залежить від типу транспортного засобу	до 2-х % страхової суми.

Період, дата	Нормативний документ	Ліміт відповідальності	Страховий тариф	Франшиза
		з 1 квітня 2000 р. <i>життю та здоров'ю третіх осіб</i> - 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (8500 грн.); <i>майну третіх осіб</i> - 1500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (25500 грн.).		
2005 р. - до тепер	Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 1961-IV від 01.07.2004р. [5]	<i>За шкоду, заподіяну майну потерпілому 25500 грн. (не більше 127,5 тис. грн.).</i> <i>За шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілого 51000 грн.</i> З 04.11.2012р. <i>За шкоду, заподіяну майну потерпілому 50 тис. грн. (не більше 250 тис. грн.).</i> <i>За шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілого 100 тис. грн. [5]</i>	Розмір страхового платежу залежить від базового тарифу та коригуючих коефіцієнтів	<i>безумовна 2 % від ліміту відповідальності страховика</i>
	Розпорядження Держкомфінпослуг №3099 від 16.12.2004 р. [4]		Базовий страховий платіж 291,49 грн.	
	Розпорядження Держкомфінпослуг №566 від 09.07.2010р. [2]	З 2016 р. <i>За шкоду, заподіяну майну потерпілому 100 тис. грн. (не більше 500 тис. грн.).</i> <i>За шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілого 200 тис. грн.</i> З 21 вересня 2019 р. <i>За шкоду, заподіяну майну потерпілому 130000 грн. (не більше 650 тис. грн.).</i> <i>За шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілого 260000 грн. [1; 2]</i>	Базовий страховий платіж 180 грн.	

Джерело: складено авторами з використанням [1-8].

При цьому пункт 2.1. статті 2 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» говорить про те, що відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про страхування», Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» та іншими законами України і нормативно-

правовими актами, прийнятими відповідно до них. Якщо норми Закону «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» передбачають інше, ніж положення інших актів цивільного законодавства України, то застосовуються норми Закону «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [5].

Таким чином, виявлене протиріччя порушує принцип законності, що потребує корегуванню змін в вітчизняному законодавстві, яке регулює обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Література:

1. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів з питань обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Розпорядження Нацкомфінпослуг від 09.04.2019 №538. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0544-19#Text> (дата звернення: 03.12.2021)/

2. Про деякі питання здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Розпорядження Держ. комісії з регулювання ринків фін. послуг України від 09.07.2010 р. № 566. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0689-10#Text>. (дата звернення: 03.12.2021)

3. Про затвердження Положення про порядок і умови обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 1994 р. № 372. Втрата чинності від 28.09.1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-94-%D0%BF/ed19940607#Text>. (дата звернення: 03.12.2021).

4. Про затвердження розміру базового страхового платежу за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фін. послуг №3099 від 16.12.2004 р. Втрата чинності від 27.08.2010 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1619-04#Text>. (дата звернення: 03.12.2021).

5. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004р. №1961-IV. Редакція від 01.07.2021 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/1961-15> (дата звернення: 03.12.2021).

6. Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів: Указ президента України від 15 січня 1994 року № 7/94. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7/94#Text>. (дата звернення: 03.12.2021).

7. Про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 р. № 1175. Втрата чинності від 06.01.2005р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1175-96-%D0%BF> (дата звернення: 24.11.2021).

8. Про призупинення дії постанов Кабінету Міністрів України з питань обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 січня 1995 р. № 21. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/21-95-%D0%BF/ed19960928#Text>. (дата звернення: 03.12.2021).

9. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 №85-96-ВР. Редакція від 24.11.2021 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 24.11.2021).

10. Філонюк О., Неббаєва С. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів: державно-управлінський аспект. Вісник Національної академії державного управління. С. 114-120.